

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate :
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOALA“

Eaș banii de prenumerațiunea
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

La post!

Dintre plagele de care suferă poporul de jos al necărturarilor și cărturarilor așa ziși de pripas, fac parte aberațiunile religioase.

Adevărurile religiunii pozitive nepătrunzând în suflete din lipsa de intențitate a învățământului, în special a învățământului religios, se produce o neliniște și tulburare în conștiințe; insuficiența educațiunii religioase, neajunsurile învățământului confesional-religios, provoacă aberațiuni morale, în bietul popor, izbit de greutățile vieții, — și iată-l că va căută mângăiere în utopice fantazii.

E una din greșelile timpurilor noastre, a organizațiunilor sociale, căci libertății gândirii aripi se dau în cele mai obtuze domenii ale fantaziei, ca o consecință a așa zisului liberalism, la a cărui rădăcină odihnește tendința de clientelă, fie pe terenul cultural fie pe cel social.

Tuturor aberațiunilor, liberalismul actual, în accepțiunea lui practică, le lasă drum deschis, după-ce același liberalism nu dă suficiente mijloace forțelor educative, pentru desvoltarea în plenitudine a misiunii lor.

Aceasta este psihologia ivirii diferințelor secte religioase, dintre cari, în anii din urmă bântuie și la noi primejdia baptismului.

Nu odată s'a ridicat cuvânt în această revistă, în cauza baptismului, indicându-se primejdia ce cuprinde această rătăcire a unor bieți analfabeți, pentru tăria, în unele părți, a popo-

rului nostru, în alipirea lui față de biserica noastră națională. Am accentuat însă, tot de-aftăori, ceea-ce este fapt, că unde este dascăl bun și preot cinstit în comună, poporul nostru este la adăpost de intrarea lupului baptist în staulul mielușeilor lui Hristos.

În sensul aceluiași memento ridicăm astăzi glasul, și astăzi, când organul oficios al înaltului minister a publicat o ordinațiune, prin care »religiunea« baptistă se recunoaște ca religie receptă.

Recunoașterea, pe baza legilor statului a acestei noi religiuni, și organizarea noiei confesiuni în mai apropiată legătură cu autoritatea regnicolară și în fine decretarea limbei maghiare ca limbă oficioasă a noului templu, credem că nu vor avea farmecul abaterii dintre credincioșii nostri dela adevărata credință.

Și când hrănim această speranță, nu putem să nu revenim asupra adevărului, că talmăcirea legii numai cei chemați prin transmiterea darului sunt îndreptățiți a-le propovădui, căci prin înșasi ființa și organizarea sa biserica dreptmăritoare e vecinic nebirută și biruitoare; și nu putem să nu accentuăm din nou, adresându-ne celor ce au primit jugul lui Hristos:

Propovăduiți prin cuvânt și fapte adevărul etern, pentru mărirea bisericei lui Hristos, pentru fericirea neamului nostru și mântuirea tuturor! Căci precum un Duumnezeu, este o credință și o biserică.

Apostoli ai legii, fiți la postul vostru!

Latinitatea limbei române

de

Iosif I. Goldiș,

fost profesor gimnazial și Episcop gr.-or. român al Aradului, traducere liberă de: **Alexandru Munteanu al lui Vasilie preot gr.-or. român.**

(Urmare)

În esență, articolul tuturor-popoarelor de origine latină este același în limba română: *l, le, a*; în cea italiană: *il, lo, la*; în franceză: *il, la l' și așa mai departe.*

Această identitate este dovadă evidentă, că originea articolului tuturor acestor limbi trebuie s'o aflăm într'un izvor comun: pe pământul Italiei. Aici, sub influența diferitelor rapori locale, și cu timpul, ele au devenit tot-atâtea idiome independente și au resunat de pe buzele poporului roman, ca tot-atâtea dialecte speciale, ale unei și aceleiași *limbi populare*. Ear limba aceasta, în opunere cu clasică latină, după *Cicero*¹⁾, s'a numit grai poporan (*sermo rusticus*) sau vulgar, (*sermo vulgaris*),

Și nici nu se poate presupune, că articolii limbelor latine-surori de azi, s'ar fi format mai târziu și'n afară de pământul Italiei, după totala lor despărțire, căci atunci ni-s'ar impune întrebarea: Cum se face că popoare despărțite unele de altele, de atâtea veacuri. — prin munți, păduri și mări, popoare, cari nici odată nu comunică între sine, să aibă articolul din una și aceeași rădăcină, în una și aceeași formă, și să se creeze pe baza unor și acelorași legi?

Dacă am trace cu vederea obiceiul, urmat cu consecvență de poezii latini, că omit pe *m* dela sfârșitul vorbelor, ori-de-câte-ori vorba următoare se începe cu sunet, — obicei care dovedește lămurit, că acest *m* final n'a fost tocmai un element absolut necesar, care să nu se fi putut despărți de cuvinte formale vechi, rămase până în ziua de azi în vorbele compuse, sunt mărturie demne, că în trupurile străvechi, nu se zicea *unus, unum*, ci: *undeviginti, undetriginta*, în loc de *unus*, sau unum de viginti. Exemplu în l. română: un florin.

Ș-apoi, după Varro, -a VI-a carte despre limba latină, în cele douăsprezece table de lege putem vedea: *sol occasus*, în loc de *solis occasus*, și pretutindeni *capital*, în loc de *capitale*.

Pe columna lui Duiliu, (columna rostrata) durată la anul 260 a. Hristos, în amintirea biruinței repurtate asupra Cartagenienilor, există și până în ziua de azi inscripția ca rămășiță a limbei vechi latine, în care de regulă, acuzativilor la lipsește finalul *m*. Ex. *Scipione, Corsica, urbe* în loc de *Scipionem, Corsicam, urbem*

Nominativul e fără de *s d. e.* *Corneliu, Luciu, pregnatu*, în loc de *Cornelius, Lucius, pregnatus*. Tot ast-fel vedem, în genitivul plural, lipsa finalului *m*.

Eniu, ear mai târziu *Lucrețiu*, sau: *famul, debil*, în loc de: *famulus, debilis*.

Plaut și *Terențiu* întrebunțează: *visu, pollicitu, auditu*, în loc de: *visus, pollicitus, și auditus*.

Varro, de asemeni are: *autumnal*, în loc de: *autumnale*.

Cicero spune, că formele aceste vechi, pe timpul său, erau ținute de vulgare; la străbuni însă erau

conziderate ca frumoase: *Quod jam subrusticum videtur, olim autem pollicitus, etc.*

Relativ însă la locul articolului hotărât, aflăm deosebire între limba românească și surorile ei. Până când aceste folosesc articolul înaintea vorbelor, pe-atunci limba română îl aplică de comun în urma lor. Dar prin aceasta exprisiunile devin mult mai ușoare, d. e. „*Dinaintea ușei casei unui grădinar*“, italianește: „*din-azi alla porta della ca-sa d'un giardinere*“ Fr. Dier, Gram. der rom Sprachen III. 22.)

Mulți filologi români și neromâni, cari au scrutat originea, firea și înrudirea limbei române cu surorile ei, s'au izbit deja de faptul, că în limba română articolul se aplică la urmă.

Numai atunci însă am putea să zicem, cu drept cuvânt, că întrebunțarea articolului în forma aceasta este străină, când am cunoaște limba dacilor, limbă, care a putut exercita influență asupra formării limbei române, și am arată, în baza aceasta, că articolul limbei dace era deasemeni aplicat la sunetul final al vorbelor (Diez. II. 61) respective — cum vedem în limba română de azi — contopit cu ele!

Folosirea articolului în chipul acesta tocmai așa nu poate fi suspectă, precum nu este în limba latină, dacă se zice: *ille equus* sau *equus ille*.

Iar dacă unii pot avea titlu de drept să afirme, că folosirea articolului în forma aceasta limba română ar fi împrumutat-o dela albanii și bulgari, cari și ei îl aplică la urmă, — tot cu aceiași drept s'ar putea zice, că limbele surori italiană, franceză, etc., folosind articolul înaintea vorbelor, l-au împrumutat dela germani, cu cari vin mai ales în contact

Și apoi e de observat, că în limbele rasei slave numai dialectul bulgar are articol.

Este deci foarte probabil, că Bulgarii amestecați cu Români, precum luăra dela aceștia articolul, fără de care nu puteau fi mai nainte, de asemeni tot dela dânșii nvățară să-l aplice la urma vorbelor.

În sfârșit aserțiunea, că Români ar fi învățat cum să aplice articolul dela Tracii trăiți înainte de Alexandru cel mare, sau dela Albanii ilirici, foarte puțin la număr, este cu totul nebasată. Doar când am admite, că Albanii sunt următorii Tracilor; că limba lor este fca limbei trace; în urmă, că Tracii și Dacii, locuitorii Dunării-de-jos, au fost de aceeași origine și au vorbit una și aceeași limbă.

Iar pentru a putea emite asemenea presupuneri, cele 30 - 40 vorbe albane, ce se găseseră în limba română ne dau o bază cu totul subredă²⁾.

Faptul, că în limba română articolul se aplică la urma vorbelor, — departe de a fi un element străin — este dincontră tocmai o dovadă evidentă a latinității ei. Aceasta rezultă din vechea limbă istriana, limbă, care până acum n'a fost obiectul atențiunii filologilor, și care după opul filologic al lui *Ascoli*³⁾, cu toată influența italiană, până în ziua de azi aplică articolul la urma vorbelor, d. e. rom.: *soarele*, în limba italiană e: *soreli*, în loc de *il'sore*.

Față cu nota, observarea lui Kopitar: „că limbele albană și bulgară, cari au trăit pe pământul vechei Illyrii, împreună cu cea română, folosesc, de asemeni articlul la urma vorbelor“, și contrar părerii lui „că dintr'aceste două popoare, înfrățite și vecine, unul (albanii) și-a mântuit în munți forma și esența limbei iar celalalt (românii) în vale, luase, incontestabil material latin, dar cu toate aceste, l'urnase în propria

¹⁾ De Oratore' Lib. III.

²⁾ Cihac Dictionnaire d'étymologie, Frankfurt 1879.

³⁾ „Schizzo Storico Filologico“.

sa formă" — prezentăm eselența combatere a lui Alber Schott (pag. 42—43) că și în alte limbi, articolul își păstrează același loc, locul original. Și pildă ne aduce din limba scandinavă și bască, cari sunt absolut independente, în raport cu cele două limbi ale triumphiului iliric.

(Va urma).

Reflexiuni

la „Etica creștinească“ de Pr. D. Voniga.

Nu de mult mi-a ajuns în mâni o carte intitulată: „Etica creștinească sau referințele morale ale omului“ de Pr. D. Voniga. Am început citirea acestei cărți și începutul l-am luat cu „prefața“, în care dl părinte Voniga zice, că: „am scris acest volum, ca preot, sub influința însuflețirii, cu ajutorul zălului, la îndemnul vocațiunii și în conștiința datorinței de a lăși între oameni învățătura moralei creștine“... etc., apoi finește astfel: „cred, că dintr'nsa pot învăța multe, atât bătrâni, cât tineri, și atât preoți, cât și laici“. Sincer spunând, m'am bucurat de citirea acestor șire, căci cugetam, că acum voi citi ceva nou!

Cu cugetul acesta am și început citirea cărții. Dar abia am intrat în conținutul ei și iată că observ, că m'am înșelat în așteptarea mea.

Anume am căutat după „izvoare“, căci știut fiind că nimenea nu sugerează din deget știința — vreau să văd de cari s'a folosit autorul? N'am aflat; ci din contra, în loc să cetesc ceva nou, cetesc pasaje întregi reproduse din cuvânt în cuvânt din manuscriptul, din care am studiat Teologia morală, și care e întocmit de Rev. D. Dr. I. Trăilescu, presbiter.

Din curiozitate am citit întreg volumul dlui V., observând din ce în ce, că această carte nu cuprinde altceva, de cât în cea mai mare parte cele învățate de mine și că acele sunt reproduse numai.

Mă mir, că a putut dl părinte să edee această carte, fără indicarea „izvoarelor“ de cari s'a folosit? Sau poate a cugetat dl Părinte, că deși va observa cineva plagiatul aceasta, nu-i va reflecta? O, nu dle Părinte! Aceasta nu se poate trece cu vederea, pe lângă cea mai mare bunăvoință. Cartea păr. Voniga e o plagiată sau furt literar; căci a plagia înseamnă a fura din operele altora și a le publica ca ale tale. Aceasta și d-sa o va crede, căci zice în cartea D-sale la pagina 138 litera C., că: „furtul este însușirea sau luarea bunurilor străine fără de știrea și învoirea proprietarului lor legal“ și că „aici aparține și păcatul furtului sau hoției literare și a celei de patentă, când adecă cineva își însușește proprietăți spirituale străine, fără știrea și învoirea producătorului original și respective autorului spiritual, cu scopul de-a-și câștiga sieși vr'un *avantaj material*, ori vre-o *reputațiune personală*“.

În urma acestor premise voi încerca a dovedi, întru cât e plagiat volumul de „Etica creștinească“.

La pagina 13, în primele două orduri zice: „Scopul omului este a cunoaște pe Dzeu și a-l prea-

mări prin fapte vrednice de maiestatea D-zeiască“, — însă nu le pune în semnele citațiunii, pe cari semnele luate din sfânta scriptură. Manuscriptul folosit din parte-mi, la pagina 1 zice: „Scopul omului este a cunoaște pe D-zeu prin credința cea adevărată și prin fapte vrednice de maiestatea divină“. Tot la pagina 13 începând cu ordul al treilea zice dl V.: „Existința și viața omului însă este legată de anumite legi, în cari se arată voința cea sfântă a lui D-zeu, și cari obligă pe om a-și direge liber activitatea sa, amăsurat scopului final al existenței sale. Acestea legi după cari omul servește scopului său celui suprem, pentru el formează ordinea morală“. Manuscriptul la pagina 5 zice: „Existența și viața fapturilor e legată de anumite legi, cari sunt espresiunea înțelepciunii și voinței lui Dzeu“ apoi la pagina 6 zice: „cari obligă pe om a-și direge propria sa activitate conștiu și liber corăspunzător țintei finale a existenței sale formează pentru el ordinea morală“. La pagina 14, unde vorbește d. V. despre felurite legi morale, folosește mai tot aceleași cuvinte, ca manuscriptul la pagina 7. La pagina 15 sub litera a., zice: „Legea divină naturală, ca normă a faptelor noastre și ca espresiune a voinței lui Dzeu, este imprimată în rațiunea noastră și ni-se relevează prin luminarea firească a minții deodată cu conștiința de sine“, iar manuscriptul la pagina 8 zice: „Legea naturală, ca espresiunea voinței lui Dzeu imprimată în rațiunea omului se arată în acel timp, când omul începe a deveni la conștiința de sine“. Tot la pagina 15 reproduce „ad litteram“ 14 orduri (vezi manuscript, pagina 7).

De oarece a pune pe hârtie toate locurile reproduse din manuscript ar trebui să facă o carte întreagă, mă voi mărgini în următoarele a arăta numai locurile dar nu și cuvintele ca atari, cari sunt identice. Iată deci, cum urmează:

La pagina 17 în §-ul despre legea bisericască, reproduce din cuvânt în cuvânt tot ca în manuscript (vezi pagina 13) 12 orduri. La pagina 18, în §-ul despre legea civilă din cuvânt în cuvânt reproduce 8 orduri ca în manuscript (vezi pagina 14); la pagina 20, §-ul despre spețiile conștiinței e luat „ad litteram“ din manuscript (vezi pagina 59 și 60); la pagina 21, §-ul despre conșolarea și muștrarea conștiinței e luat iarăși „ad litteram“ din manuscript (vezi pag. 62 și 63); tot la pagina 21, reproduce 7 orduri „ad litteram“ din manuscript (vezi pag. 22); la pagina 22 în §-ul despre impedimentele voluntarului, punct 3, e luat iarăși „ad litteram“ din manuscript (vezi pag. 24). Tot astfel sunt pasaje la paginile 24 și 26, luate „ad litteram“ din manuscript (vezi pag. 29, 30 și 31); urmează apoi pagina 27 și 28, unde vorbind despre virtuțile morale, întreg §-ul îl reproduce (cam 25 orduri) din manuscript (vezi pag. 36, 37 și 38); la pagina 29 și 30, reproduce în §-ul despre păcatul de moarte și spețiile lui 38 orduri din manuscript (vezi pag. 46, 47 și 48). La pagina 31 reproduce 7 orduri „ad litteram“ din

manuscript (vezi pagina 48 și 49); tot la acea pagină reproduce 15 orduri din manuscript (vezi pagina 49 și 50); la pagina 32 și 33 iarăși 35 orduri ca în manuscript (vezi pag. 50, 51 și 52).

Eu cred, că ar fi destul! Dar totuși să mai aduc ceva. D. e. la pagina 42, reproduce ca în manuscript (vezi pagina 65) 7 orduri; la pagina 43, iarăși 7 orduri (vezi manuscript pagina 60); la pagina 45, §-ul despre păcatete opuse credinții, întreg e reproduc „ad litteram“ (vezi manuscript pagina 70 și 71); la pagina 46 și 47 sunt reproduse 16 orduri (vezi manuscript pagina 73); tot la pagina 47, 10 orduri iarăși reproduse (vezi manuscript pagina 74 și 75); la pagina 48 §-ul despre păcatele opuse speranței, întreg e reproduc (vezi manuscript pagina 76 și 77); la pagina 50 aflu reproduse 19 orduri (vezi manuscript pagina 79 și 80); la pagina 51, mai întreg §-ul (vezi manuscript pagina 83); la pagina 58, un § de 25 orduri e luat „ad litteram“ (vezi manuscript pagina 89, 92 și 95). La pagina 70, aflu 13 orduri iarăși reproduse (vezi manuscript pagina 110); la pagina 71 sunt reproduse 17 orduri (vezi manuscript pagina 112 și 113); la pagina 76 și 77 iarăși 14 orduri (vezi manuscript pagina 127) la pagina 78, 10 orduri, la 79, 10 orduri reproduse (vezi manuscript pagina 128 și 129); la pagina 80 iarăși 15 orduri reproduse (vezi manuscript pagina 130 și 131); la pagina 86 iarăși 10 orduri (vezi manuscript pagina 132); la pagina 88 și 89 sunt reproduse nu mai puțin decât 26 orduri (vezi manuscript pagina 134, 135 și 136); la pagina 101, sunt reproduse „ad litteram“, 5 orduri, iar 13 cu puțină modificare (vezi manuscript pagina 146); la pagina 107 iarăși 6 orduri apoi 8 orduri (vezi manuscript pagina 156 și 157); la pagina 109 și 110 sunt reproduse 13 orduri (vezi manuscript pagina 155); la pagina 122 — 6 orduri, la pagina 123 — 6 orduri (vezi manuscript pagina 171 și 165); la pagina 137 cam 20 orduri, însă cu puțină modificare; ultimele dovezi le aduc indicând pasagele de la pag. 157 punct 2 unde zice: „O altă legătură socială și de mare însemnătate este legătura dintre părinți și fiii lor. Amorul părinților către fiii lor este sădit în adâncurile naturei, de unde răsare și se manifestează în inimile părinților și a fiilor, ca cele mai strălucite și mai nobile simțăminte“, iară manuscriptul la pagina 177 zice: „Altă legătură socială mult cumpenitoare este aceea dintre părinți și fii. Iubirea părinților către fii în cari se văd pe sine întineriți; și împrumutat a fiilor către părinți, zace în adâncurile naturii de unde răsare și se arată simțămintele cele frumoase în inimile părintești și cele fiecești“. Tot așa reproduce mai „ad litteram“, la pagina 159 — 5 orduri (vezi manuscript pag. 180) și în fine la pagina 165 — 6 orduri, (vezi manuscript pagina 182). Aceste două din urmă sunt puțin dar puțin modificate.

Iată, câte lucruri identice ni-am însemnat! Și nu trag la îndoială, că vor fi și mai multe, dar poate le-am trecut cu vederea.

Ce zice Dl părinte Voniga (*Pr. nu dr.!*) la acea? Crede, că a făcut vre-un lucru bun! Nu! nici la un caz. Volumul din chestiune nu e product al D-sale ci „reproduct“. Simplaminte a luat manuscriptul, care e întocmit, cum am zis, de Rev. D. Dr. I. Trăilescu după Samuil Andrieviciu, și a copiat de acolo. Că pentru ce n'a indicat „izvoarele“, d-l V.? Să cercăm a o explica pe baza principiilor „Eticeii“ d-sale. D-sa zice, că „plagiatorii au scopul de a-și câștiga și ei vr'un avantaj material, ori vre-o reputațiune personală“. Și eu zic despre d-sa, că prin publicarea acestui volum a urmărit ori primul ori al doilea scop. Care îți alegi d-le părinte? Oricare să-l alegi, în fiecare caz ai comis păcat, căci însuși recunoști, că furtul, căruia îi aparține și plagiatura e păcat. L'ai publicat așadar acest volum, ca să-ți câștigi avantaj material și nu ai urmărit scopul, ca să învețe mulți bătrâni, tineri... iar neindicând „izvoarele“ ai voit și-ți câștigi „reputațiune personală“. Nu-i așa?

Atât, în ce privește plagiatura, ceace cred că am dovedit-o pe deplin.

Să vin acum, să arăt și o erezie a d-sale, pe care o espune în volumul sus amintit.

La pagina 39 punct 5 zice, că „canonul de penitență este o satisfacție“. Mă iartă d-le părinte, că nu e tocmai așa, deoarece iată ce e canonul: „Creștinului păcătos, care și-a mărturisit păcatele sale înaintea preotului, i-se impune de către aceasta un canon, o epiliune sau o certare, sub care se înțelege o certare sau pedeapsă spirituală și nici decum o satisfacție, căci M-torul Hristos a satisfăcut îndeajuns dreptății lui D-zeu vătămate prin păcatul neascultării.

Pot fi încă și alte greșeli (erezii) dar ușor se și poate să le fi trecut eu cu vederea. Mai bătătoare la ochi mi-a fost însă această abatere dela dogmele noastre creștine.

Prin aceea, că mi-am luat curăgiul de a reflecta acestui volum de *etică creștinească*, mi-am împlinit datorința de elev de teologie, care am studiat Teologia morală, și ca alare n'am putut trece cu vederea, fără a reflecta acestei batjocuri ce se manifestează în primul rând față de autorul original, în al doilea rând față de clericii studenți, pe cari poate a vrut Pr. (nu dr.) Voniga să și-i facă studiatori ai eticeii sale, construite nu pe baza studiilor și practicei sale — pastorale.

Ca încheiere zic, că mai bine eră dacă în prefață nu zicea „am scris acest volum“, ci „am reproduc acest volum“....

Petru Marșeu,
teolog curs III.

Convocare.

În conformitate cu dispozițiunile §-lui 12 din Statutele Reuniunii învățătorilor dela școlile populare gr.-or. române confesionale din ppresbiteratele Timișoara, Belinț, Comloșul-mare și Lipova, prin aceasta se convoacă **adunarea generală**

ordinară de ast an a acestei Reuniuni pe *Luni în 14/27 Noemvrie 1905* la 9 ore a. m. în localitățile școlii confesionale gr.-or. rom. din *Belinț*, pe lângă următorul program:

Sedința I.

Înainte de amiazi:

1. La 9 ore participare la s. liturgie și chemarea Duhului sfânt.
2. La 10 ore deschiderea adunării generale.
3. Constatarea membrilor prezenți.
4. Presentarea rapoartelor și alegerea comisiunii de 3 membri pentru cenzurarea socoților anuale.
5. Disertațiunea »Metoda sunetelor vii a lui Gabel«, lucrată de Iuliu Vuia dir.-învățător din Comloșul-mare.

Sedința a II-a.

Aceși zi după amiazi:

6. Pertractarea raportului comitetului central și aprobarea socoților anuale.
7. Eventuale propuneri.
8. Restaurarea comitetului Reuniunii pe noul period de 3 ani.

Timișoara, 18/31 Octomvrie 1905.

Dr. Tr. Putici m. p.,
președinte.

Aurel Badescu m. p.,
notar.

NB. Numai acele prelegeri și disertațiuni se vor admite, ce cu 3 zile mai înainte s'au anunțat la prezidiul Reuniunii.

CRONICA.

Alegerile pentru congresul nostru național bisericesc s'au început, cu membrii clerului, Joi. Alegerile au decurs cu demnitate și în liniște solemnă. Au fost aleși în cercul Arad-Radna: C. Sa *R. R. Ciorogariu*, dir sem.; Șiria-Boroșineu: *Filip Leuca*, preot în Pâncota; Buteni-Hălmagiu: *Ioan Georgia*, ppresb. Buteni; Giula-Chișineu: *Dr. Ioan Trailescu*, ppresb. Chișineu; Timișoara-B.-Comloș: *Dr. Traian Putici*, ppresb. Timișoara; Lipova-Vinga: P. C. Sa *Augustin Hamzea*, arhimandrit; Birchiș-Chisetău: *Gherasim Serbu*, protopresb. în Belinț.

Hirotonii. În 23 Octomvrie (5 Nov.) a. c., s'a hirotonit întru preot pentru capelania temporală din Remeș, teologul absolvent *Ioan Bere*, iar în 25 Oct. (7 Nov.) a. c., *Nicolae Ionescu* teol. absolvent, pentru parohia Tornea.

Fundațiunea Trandafir. »Tel. Rom.« scrie: În procesul purtat din partea bisericii noastre în contra bisericii gr.-or. sârbești pentru împăr-

țirea în două a fundațiunii Trandafir, la toate forurile judecătorești a căpătat câștig de cauză biserica noastră, reprezentată prin domnul avocat din Budapesta, *Dr. Emil Babeș*. Când însă a cerut dela Sârbi, pe baza sentinței aduse din partea Curiei, partea cuvenită din fundațiunea Trandafir, Sârbi au răspuns, că *nu o dau*, fiindcă voesc să reînnoască procesul. Atuni avocatul bisericii noastre a cerut la tribunalul regesc din Budapesta *desfacerea comunității* cu privire la fundațiunea numită, iar Sârbi au înaintat *excepție*, denegând tribunalului din Budapesta competența de a putea decide în cauză. După cum scriu ziarele din Budapesta, tribunalul în una din zilele trecute a *respins însă excepțiile bisericii sârbești* și s'a decretat pe sine *competent să judece* și în chestia aceasta, întocmai ca și în chestia cu mănăstirile.

Di Nicolae Iorga, învățător profesor dela universitatea din București, a fost în zilele trecute prin Arad, unde a cercetat și seminarul nostru diecezan.

D-sa a vizitat de asemenea și Mănăstirea Hodoș-Bodrog.

Di Dr. Dimitrie Cioloca a fost numit cu 1 Octomvrie a. c., referent substituit în senatul școlar la Consistorul din Caransebeș.

Confesiunea baptistă. Ministerul nostru de culte și de instrucțiune publică a dat de curând o ordonanță ministerială, prin care a decretat de trecută între confesiunile recepte și recunoscute din partea statului și confesiunea *baptistă*. Bapțiștii vor ținea acum întrunire regnicolară pentru a se constitui.

Octavian Goga, tânărul și genialul nostru poet a scos de curând de sub tipar un volum de poezii.

Ca un răsunset al modului cum a fost primit acest fenomen literar, lăsăm aci să urmeze caracterizarea operei sale, dintr'o dedicațiune ce s'a făcut poetului:

Cutrămură-se largu-i suflet
De slava vremilor, trecută;
Și poala sfântă prin durere
A ce'or umili o sărută.
El a 'nțeleș a noastre plângeri
Și lacrimile noastre-amare,
Și pe-alui strune 'nflorate
S'au prefăcut mărgăritare,
Pe cari în dărnicia-i largă,
Ni-le împarte iarăși nouă,
Ca pe o mană în pustie,
Și-o cuminecătură nouă.

Lupta călugărilor din muntele Athos. După stirile de până azi, o luptă înverșunată a fost zilele

trecute între călugării greci și români din muntele Athos. Călugării greci s'au năpustit în mare număr asupra chiliilor fraților români și le-au dărâmat. Cei mai mulți călugări români au fost grav răniți. Toți călugării români, 50 de inși în frunte cu starețul lor Partenie Antochi, sunt hotărâți să se întoarcă în România.

O bibliotecă veche românească în Arabia Dl. T. T. Burada, care a făcut o călătorie prin Arabia, a descoperit în mănăstirea st-ului Sava, aflătoare într'un pustiu din apropierea Mării Moarte, o mare bibliotecă românească. Această bibliotecă — așezată într'un turn așa de înalt, în cât trebuie să urci 382 scări, spre a ajunge la ea, — cuprinde un foarte mare număr de cărți românești de prin anul 1600 și alte timpuri mai vechi. Biblioteca încă n'a fost cercetată de nime și nici nu s'a vorbit despre ființa ei în acel loc. — Necum să știm împrejurările, între cari a ajuns în mănăstirea stului Sava din Arabia.

Producțiunea aurului și argintului în 1904. În anul 1904 s'a scos din pământ după datele directorului dela monetăria statelor unite nord-americane Mr. Roberts 16.793,419 uncii de aur în valoare de coroane 1,398.722,800 și argint 168.493,538 uncii în valoare de 871.400,800 cor. După precizarea lui Roberts anul 1905 va întrece producțiunea anului precedent cu 100 mil. coroane. Africa și Australia produc din an în an cantități tot mai mari de metale nobile.

Deschiderea graniței regatului saxon pentru importul de vite din Austro-Ungaria. Din Berlin se scrie, că ministrul de interne saxon a permis importul de vite de tăiat pentru abatorul din Annaberg prin punctul Weipert al graniței austro-saxone sub condițiunea, că vitele să fie transportate cu trenul și să între numai într'o anumită zi, adică Vinerea.

Concurse.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Bălaia** pprezbiteratul Peșteș se escrie concurs cu termin de alegere pe **20 Novembre v.** (3 Decembrie n.) 1905.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1) Casa parohială cu un intravilan; 2) Bir preoțesc dela 80 Nri de casă câte 1 vică parte grâu parte cucuruz prețuit à 2 cor., de tot 160 cor.; 3) Dela 80 Nri de casă câte 1/2 zi de lucru în preț de 22 cor.; 4) Stolele usuate după calcul mediu 80 cor.; 5) Intregirea dotațiunei preoțești din vistieria statului pentru preot fără 8 clase în suma de 497 cor.; 6) 8 jughere pământ arător prețuit în 80 cor.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie să-și trimită recursurile ajustate conform Regulamentului pentru parohii, adresate comitetului parohial din Bălaia oficiului pprezvitral în Brátka până la 17 Noemvre v. (30 Nov. n.) 1905, iar dânșii să se prezinte în Sf. Bi-

serică din loc pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ștefan Domocoș*, adm. pprezvitral.

— □ —

1 - 3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din **Bălaia**, pprezvit. Peșteș, se escrie concurs cu termin de alegere pe **20 Novembre v.** (3 Dec n.) 1905.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt: 1) Cvartir liber corăspunzător și grădină; 2) Salar reparițiat pe 1 0 Nri de casă à 60 fil., de tot 66 cor.; 4) 2 jughere pământ arător prețuit în 70 cor., și fână prețuit în 40 cor., de tot 110 cor., după care contribuțiunea o va solvi alegândul învățător; 5) Stolele cantonale 30 cor.; 6) Intregirea salarului dela stat până la 800 cor. în suma de 500 cor. Se observă, că salarul până la suma de 600 cor., este întregit din vistieria statului în suma de 300 cor.

Recurenții vor avea să-și înainteze recursurile lor ajustate cu documentele de lipsă și adresate comitetului parohial din Bălaia, oficiului pprezv. în Brátka până la 17 Noemvre v. 1905, iar dânșii să se prezinte la Sf. Biserică din loc pentru a-și arăta desteritatea în cântarea bisericască și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ștefan Domocoș* adm. pprezvitral.

— □ —

1 - 3

Pentru îndeplinirea parohiei vacantă de a III-a clasă **Botfeiu** amăsurat concludului Venerabilului Consistor orădan de sub Nr. 1098/114. B. se escrie concurs cu termin de alegere în **6/19 Noemvrie** a. c.

Emolumentele sunt: pământ arător de 8 jugere pășunat cu pădure 10 jugere, bir dela 50 de case câte 1/2 măsură cucuruz, ștolele îndatinat și întregirea dotațiunei din vistieria statului, care pentru preotul cu pregătire sub VIII clase e stabilită în 745 cor.

Recurenții au să-și înainteze recursurile lor adresate comitetului parohial provăzute cu documentele recernte până la alegere, la subsemnatul în F. Győrös p. u. Tenke, având în cutare Duminecă ori sârbătoare a se prezentă la sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine: *Petru Serbu* protoprezbiter.

— □ —

3 - 3

În virtutea decisului Ven. Consistor diecezan din Arad Nr. 3688/1905 se escrie concurs la următoarele parohii vacante din protoprezbiteratul Halmagiului cu termin de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficială „Biserica și Școala“.

I. **Talagiu**, venite parohiale sunt: 1. Birul parohial dela 180 numere de casă 80 măsurii cucuruz în boabe în valoare de 160 cor. 2. Stolele stabilite în sinodul parohial din 3/16 Iulie a. c. cari toate la oaltă fac 186 cor. 3. Intregirea dela stat (congrua) conform ecalificațiunei alegândului. 4. De locuință va avea a se îngriji alegândul pe speșele sale.

II. **Bănești** cu filia **Cristești**. venitele sunt: 1. Birul parohial dela 118 numere 59 măsurii cucuruz în boabe în preț de 118 cor. 2. Stolele îndatinat, cari după calculul mediu a 5 ani din urmă fac 100 cor. 3. Intregire dela stat cu relut de cvartir conform ecalificațiunii alegândului.

Ambele parohii fiind de clasa a III-a dela recurenți se poștește să aibă cvalificația prescrișă pentru atari parohii fiind însă preferiți cei cu cvalificație superioară. Recursele instruite conform §-lui 13 din Statutul Organic și adresate respectivelor comitete paroh sunt a se trimite la adresa subscrisului până la termenul sus indicat. Recurenți sunt poștiți ca în senzul §-lui 18 din regulamentul pentru parohii să se prezinte în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din respectiva parohie, spre a-și arătã desteritatea în cuvântări și respective în cântări, făcându-se astfel cunoscuți poporului.

Comitetetele parohiale.

In conțelegere cu mine: *Cornel Lazar* protoprezbiter.

—□—

3—3

Aviz!

Au apărut în tipografia noastră și se pot procura următoarele cărți școlare:

Curs practic de limba maghiară pentru 6 clase ale școalelor primare de Iuliu Vuia. Aprobată de Ven. Conzistor din Arad. Cuprinzând: Exerciții de cetire; Intuițiune și Gramatică; precum și Elemente din Aritmetică, Geografie, Istorie și Constituție. — Prețul 60 fil.

A treia carte de cetire, pentru cl. superioare ale școalei populare de: N. Ștefu, I. Groșorean, I. Moldovan, N. Boșcaiu și P. Vancu, — ediția I 60 fil.

Istorioare religioase-morale și momente din viața lui Isus I Carte de religione pentru școalele populare. ediția a III-a, de Dr. P. Barbu prețul 30 fil.

Calendarul diecezan pe anul comun 1906.

In editura tipografiei diecezane gr.-or. române a Aradului e deja gata și se poate avea și procura atât dela administrațiunea tipografiei diecezane, strada Révay Nr. 10, cât și dela librării, cu prețul de **40 fileri**.

La comande peste 10 exemplare 20%o rabat expedate franco.

Se estinde **pe 15 coale** tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, calendar economic, șematismul mitropoliei gr.-or. rom. în general și al diezei Aradului în special, cronologia pe anul 1906, sârbători și alte zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile etc. Genealogia caselor domnitoare, târgurile din Ungaria și Ardeal, instrucțiuni postale și telegrafice etc. iar în partea literară:

Datini și obiceiuri la nuntă, de Petru Vancu.
Din bătrâni de Maria Cioban. *Din luptele vieții de I. Groșorean*. *Românce dela Grivița de V. Alexandri*. *Cine a adus sărăcia în lume de Leon Tolstoi*. *Podul înalt de St. O. Iosif*. *Insula șerpilor de Carmen Sylva*. *Cine-i Nuhăm?* de Th. D. Speranță. *Boerașul de I.*

Pop Reteganul. Cântec de Maria Popovici. O zi de Duminecă la sate de P. Popa. Doine și Hore de Vasilie Sala. Povestiri de Gh. Tulbure, Plugarii de Octavian Goga. Din viața noastră de Petru E. Papp. Economie: Cultura cănepei, Protejarea paserilor, Sfaturi economice, Sentințe, glume și anecdote. Inserate și reclame

Il recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, căci în calendarul acesta pe lângă **preț de 40 fileri** află și o carte de lectură prețioasă și plăcută.

In depozitul

tipografiei diecezane gr.-or. române din Arad str. Révay Nr. 10, se află următoarele cărți:

Convorbiri între un cercător și un incredințat, asupra ortodoxiei bisericei orientale, de Filaret mitropolitul Moscvei — prețul 1 cor.

„*Abc*“, carte de cetire pentru elevii clasei I. de I. Moldovan, N. Ștefu, N. Boșcaiu, I. Groșorean, și P. Vancu, învățători, Ediția IV-a 40 fil.

Carte de cetire, pentru elevii cl. a II-a de: Iuliu Groșoreanu I. Moldovan N. Boșcaiu, N. Ștefu, P. Vancu învățători, Ediția a II-a 40 fil.

Istorioare biblice II carte de religione pentru școalele populare. aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, Ediția III-a de Dr. P. Barbu — 30 fil.

Istorioare bisericești III carte de religione pentru școalele populare Aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare. Ediția III de Dr. P. Barbu 30 fil.

Catehism IV-a carte de religione pentru școalele populare, aprobată de Ven. Conzistorii din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, Ediția V-a de Dr. P. Barbu 40 fil.

Limba maghiară manual pentru elevii școalelor populare rom. partea I de Iuliu Groșorean, I. Moldovan, — 50 fil.

Limba maghiară, cartea a II-a pentru clasele superioare ale școalei populare de I. Groșorean și I. Moldovan — 50 fil.

Curs practic de Istoria literaturii române pentru școalele populare de I. Stanca inv. — 40 fil.

Exerciții intuitive în limba română și maghiară elaborat pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu. Aprobat de Ven. Conzistor din Arad 50 fil.

Tâlcuiala Evangheliilor de fericitul Loga cu litere cirile nelegată 2 cor., legată 3 cor.

Din liturgica bisericei ortodoxe române pentru școalele medii și populare — 60 fil.

Geografia comitatului Arad pentru cl. III-a școalelor populare, scrisă de Damaschin Medrea. Manual aprobat de Ven. Conzistor din Arad și ilustrat cu mai multe figuri și hărți geografice — 70 fil.

Conspect săptămânal al materialului de învățământ propus în școala română populă de Ioan Vancu inv. — 3 cor.

Colinzi și cîntece populare culese de: T. Daul inv. 50 fileri.

Rugăciunile școlărilor și Cântece bisericești pentru școlarii și școlărițele dela școalele populare române gr.-or. alese și întocmite de un prețin al școlărilor. Ediția a III-a legat frumos — 40 fil.

Dumnezeieștile Liturghii ale sfinților Ierarhii: Ioan gură-de-aur, Vasilie cel Mare și Grigorie teologul, împreună cu rânduiala chemării Duhului sfânt. Legat în pele roșie — 10 cor.

Molitelnic cu litere cirile à 7 și 8 cor.

Un Memoriu al lui Moise Nicoară (monografie istorică) de S. Secula profesor — 1 cor.

Regulament pentru parohii în provincia mitropolitană a bisericii ort. rom. din Ungaria și Transilvania — 20 fil.

Statutul Organic al bisericii gr.-or rom. din Ungaria și Transilvania cu un Supliment — 50 fil.

Cercetarea istorică bisericească despre Damian Mitropolitul Moldovei 1435—145 de George Aramă profesor la Seminarul Veniamin din Iași — 50 fil.

Acaftistul preasfintei Născătoare de D-zeu și alte rugăciuni, prețul legat 1 cor. 70 fil. În pele roșie legat 3 cor. 20 fil.

Manual de cântări bisericești sau *Octoichul mic* care cuprinde Rânduiala Vecerniei, Utreniei și a Liturghiei, cele opt glasuri pentru Dumineci, Podobiile, Polileul, Pripelele, Catavasiile, Irmo. sele, Sfetilnele și altele — 1 cor. 60 fil.

Ciaslov (Orologion) tipărit cu litere străbune, cu binecuvântarea I. P. S. Sale Domnului Ioan Mețianu Arhiepiscop al bisericii ort. rom. din Transilvania și Mitropolit al Românilor gr.-or. din Ungaria și Transilvania. Prețul 2 cor. 40 fil.

Gegea despre „pensionarea învățătorilor“ tradusă și explicată de Blașiu Codreanu inv. — 2 cor.

Lecțiuni din Gramatica limbii române, pentru școalele populare de Ioan Ilica inv. — 50 fil.

Stujba sfințirii bisericii după două manuscrise din anii 1674 și 1757. Cu o prefață de V. Mangra 1 coroană.

Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgarilor lucrat după a lui Paul Gőnczi, pentru învățători și privați de Ioan Pop Reteganul inv. — 60 fil.

Eticheta, studiu social de: I. I. Ardelean paroh — 1 cor. 20 fil.

Fabulele lui D. Cihindeal de Ioan Russu, paroh — prețul 2 cor.

Compediu de Geografia Universală pentru școalele medii și preparandiale de T. Ceontea profesor, Ediția II-a cu figuri originale intercalate în text — 3 coroane

Aritmetica generală și specială, manual didactic elaborat în usul preparanzilor (școalelor comerciale și medii, cum și a tuturor privaților) de Teodor Ceontea profesor. — 3 cor.

Florile inimii. Poezii de Isaia B. Bosco 1 cor 60 fil

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofticeii, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelilor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite-boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârciurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

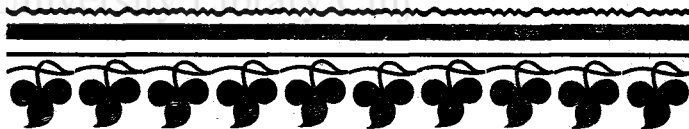
Kaljodsarsapari. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de închiderea scaunului numai decât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față de mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Orice fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge **8—10**

Cornel Demeter

apotecar în Szászváros, iskola-utca 46.

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada József főherceg-út Nr. 1.

(lângă „Victoria“).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care cauză îl recomandăm înosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.